WIJ WILLEN DE JEUGDZORG #DRASTISCH VERSIMPELEN

FNV.NL

FNV Zorg & Welzijn

Deze pdf is interactief. Door de klikbare inhoudsopgave kom je direct op de pagina of het artikel van je keuze.
Via de 'home-button' keer je weer terug naar de inhoudsopgave. Je kan natuurlijk ook gebruik maken van de standaard interface van je pdf reader.

INHOUDSOPGAVE

2. VOORWOORD **4**
Hoe nu verder? 4
Tot slot 4

3. PETITIE #DRASTISCH VERSIMPELEN **6**
FNV wil de jeugdzorg drastisch versimpelen 6

4. KORTE VERHALEN JEUGDZORGWERKERS **7**

5. VLOGJES **9**
Lisa Westerveld, Groen Links **10**
Martin Wörsdörfer, VVD **11**
Eva van Esch, Partij voor de Dieren **12**
René Peters, CDA **13**
Attje Kuiken, PvdA **14**
Rens Raemakers, D66 **15**
Maarten Hijink, SP **16**
Sylvana Simons, BIJ1 **17**
Joël Voordewind, CU **20**
Geert Schipaanboord, VNG **21**
Hans Spigt, Jeugdzorg Nederland **22**

BIJLAGE **23**
INTERNET CONSULTATIE **23**

2. VOORWOORD

FNV strijdt met jeugdzorgwerkers bijna 4 jaar voor een betere jeugdzorg. Dit doen we onder de naam 'KwaliTIJD voor het Kind'. In aanloop naar Prinsjesdag en natuurlijk de verkiezingen krijgen uw partijprogramma's gestalte. De visie van jeugdzorgwerkers mag daarin niet ontbreken.

De manier waarop de jeugdzorg is georganiseerd is de randvoorwaarde voor een jeugdzorg die werkt. Daarom schreven de leden van FNV hun visie hoe de jeugdzorg georganiseerd moet worden. We noemen het 'Drastisch Versimpelen'. We schrappen daarin tijd, -en geld rovende schakels en zetten professional en cliënt centraal.

Tot 6 september kon iedereen reageren op het wetsvoorstel die moet leiden naar verbeteringen in de manier waarop de jeugdzorg is georganiseerd. Wij zien geen verbeteringen voor jeugdzorgwerkers en gezinnen in dit wetsvoorstel. Wij willen iets anders: #drastischversimpelen. U kunt **hier** lezen wat wij daarmee bedoelen.

HOE NU VERDER?

FNV heeft de handen ineengeslagen met Stichting Beroepseer. Ons manifest '#drastischversimpelen' en hun manifest 'Echt doen wat nodig is' schuiven we daarmee in elkaar. Onder voorzitterschap van Steven de Waal zullen we de komende tijd onze manifesten uit gaan werken. Dit gaan we doen met een gelijk denkende groep mensen met status in de jeugdzorg. Natuurlijk doen daar ook leden van FNV aan mee.

Rondom de formatie van een nieuw kabinet bieden we deze uitgewerkte visie aan bij de formateur.

TOT SLOT

Wij willen u danken voor uw aandacht voor de jeugdzorg. Wij zien u in toenemende mate uitreiken naar medewerkers in de jeugdzorg en wij zien uw intenties om grip te krijgen op de problematiek. Helaas zien wij ook dat ook de plannen van de politieke partijen nu nog teveel blijven hangen in abstractheden. Deze bieden voor jeugdzorgwerkers te weinig grip en te weinig uitweg uit de impasse. Wij doen een dringend beroep op politieke partijen om tot een concreet, samenhangend toekomstperspectief te komen voor de jeugdzorg. Waarin de visie en positie van professionals een prominente plek krijgt. Een toekomstperspectief waar wij reikhalzend naar uit kunnen kijken.

Namens jeugdzorgwerkers,

Maaike van der Aar,
Bestuurder FNV Jeugdzorg

“Tijdens de manifestatie #Drastisch versimpelen op 1 september houden de de Jeugdzorgwerkers een rood hart in de lucht voor alle kinderen en jeugdzorgwerkers die niet krijgen wat nodig is”

3. PETITIE #DRASTISCH VERSIMPELEN

Gedurende de zomer is door FNV leden en sympathisanten deze petitie #drastisch versimpelen online 2278 x ondertekend. Heel veel Jeugdzorgwerkers staat achter deze toekomstvisie.

FNV WIL DE JEUGDZORG DRASTISCH VERSIMPELEN

Jouw stem als jeugdzorgwerker is lange tijd niet gehoord. Al meerdere keren hebben jij en je collega's krachtig laten weten dat het in de jeugdzorg anders moet. Maar om echt tot een centrale rol voor jou als professional en gezinnen te komen, zijn rigoureuze keuzes nodig. De manier waarop jeugdzorg is georganiseerd, is de randvoorwaarde voor een jeugdzorg die werkt.

Daarom schreven FNV en haar leden samen aan een toekomstvisie. Want het kan echt anders. Door de jeugdzorg drastisch te versimpelen. Hoe? Dat leggen we uit in deze video: **https://youtu.be/IWW42sXB4UU**

Zoals je ziet vinden wij dat de professional en het gezin weer centraal moeten staan. We schrappen tijdverslindende en geldverslindende schakels zoals inkoop van zorg en heel veel administratie. En we halen de schotten weg tussen organisaties zodat jeugdzorgwerkers vrij kunnen samenwerken en van elkaar kunnen leren.

Want jij als jeugdzorgwerker hebt een grote maatschappelijke waarde. Maar helaas is een centrale rol voor jou en je collega's zeker geen gelopen race. Je wordt als professional niet of minimaal betrokken bij wezenlijk inhoudelijke vraagstukken. Beleid wordt top-down besloten en uitgevoerd. Organisatiebelangen, gemeentebelangen, controle en administratie vieren hoogtij. Er is een voortdurend tekort aan mensen en middelen. Jeugdzorgwerkers zitten klem. Je wordt onvoldoende in staat gesteld om je verantwoordelijkheid samen met jeugdigen en gezinnen vorm te geven en te organiseren.

4. KORTE VERHALEN JEUGDZORGWERKERS

De Jeugdzorgwerkers schetsen in een 7-tal voorbeelden de schrijnende voorbeelden in hun werk. Een greep uit de vele voorvallen van hoe het niet moet. Daarom willen wij de jeugdzorg #drastischversimpelen.

“Een jongetje van 6 jaar dat vanuit een gezin overgeplaatst moest worden. Er waren geen pleeggezinnen voor zijn problematiek, maar een gezinshuis is passend gevonden. De gemeente gaf aan dat er dan toch maar een pleeggezin gezocht moest worden, omdat de financiële afdeling van de gemeente vakantie heeft. Een kind overplaatsen naar niet passende zorg omdat de financierende afdeling niet bereikbaar is? Onbegrijpelijk!”

“Ik ben echtscheidingscoach voor een spel- en praatgroep voor kinderen van gescheiden ouders. Voorheen kon ik op basis van mijn expertise samen met het gezin kiezen dat een kind mee kon doen met een groep. Nu moet ik dat inbrengen bij een Multi disciplinair team. Dat kost mij tijd, want ik moet van tevoren van alles in een systeem beschrijven. Hierna moet erover vergaderd worden. Wat een tijd en geld. Terwijl het mijn expertise is.”

“Drie broertjes/zusjes van 1, 6 en 9 jaar wonen in een gezin in hun netwerk. Deze plek is onveilig. Zij moeten overgeplaatst worden naar een pleeggezin. Er is nergens plek voor ze. Eindelijk vinden we een gezinshuis waar alle 3 de kinderen kunnen wonen. De gemeente zegt toe (schoorvoetend) om te financieren. Na gesprekken met de rechtbank wordt besloten om de plaatsing over het weekend te tillen. Zo kunnen we de overplaatsing met een goed afscheid en zonder trauma regelen. De gemeente gaf opeens vlak voor plaatsing aan geen toestemming te geven voor de financiering, omdat zij niet op de hoogte waren gesteld van het besluit van de rechtbank. Daarom was ‘niet de juiste route’ gevolgd. We moesten toen gaan rondbellen met alle mogelijke zorgaanbieders om te kijken of ergens anders plek was voor deze kinderen. Pas toen dit er na een aantal dagen nog niet was, gaf de gemeente toestemming om toch te plaatsen in het gezinshuis. Ondertussen wordt er constant heen en weer gemaild over wie die rekening moet oppakken. Over processen en over wie er boos is, omdat ze niet op de hoogte zijn gesteld. Ondertussen zitten de kinderen en gezinshuis in onzekerheid of de plaatsing wel goed komt.”

“Twee broertjes van 4 en 6 wonen in hun netwerk. Het is niet de bedoeling dat de kinderen daar blijven wonen. Dus er wordt een pleeggezin voor ze gezocht. Er is plek voor beide kinderen gevonden. De gemeente heeft geen contracten met de zorginstelling waar het pleeggezin bij hoort. De plaatsing mislukt vervolgens faliekant. Er wordt 3 maanden heen en weer gebeld. Er zijn contractmanagers die ermee bemoeien. Tarieven moeten worden vergeleken. En uiteindelijk blijkt niemand bereid om concessies te doen aan het inkomstenmodel van pleegzorg. Uiteindelijk is besloten om het gezin waar de kinderen nu wonen versneld te screenen als pleeggezin en is er voor een begeleider voor deze mensen gezorgd. Door al deze bureaucratie hebben deze pleegouders al die tijd geen begeleiding gekregen. Het was immers de bedoeling dat de kinderen in een pleeggezin zouden gaan wonen. Iedereen had het druk en niemand voelde zich verantwoordelijk voor de plaatsing. Inmiddels is 1 van de jongetjes toch ergens anders geplaatst omdat het pleeggezin het toch niet aankon. De vraag is of dit gebeurd was, als er direct juiste hulpverlening had kunnen starten.”

“Een jongen van 15 jaar gaat al maanden niet naar school. Gedurende het traject wordt duidelijk dat er ernstige problematiek ten grondslag ligt aan het niet naar school gaan. GGZ-hulp is nodig. Dit wordt met meerdere professionals samen met het gezin besloten. Om het voor elkaar te krijgen moet ik eerst een lange rapportage schrijven voor de gemeente over het waarom. Daarover moet dan een paar keer vergaderd en heen en weer gebeld worden. Uiteindelijk moet er een stempel op van de gemeente. Dan pas kan het gezin op de wachtlijst (9 maanden) van de GGZ organisatie (dat is een andere organisatie dus). Mijn traject loopt inmiddels af. Tijdens het wachten op de wachtlijst gaat de jongen nog steeds niet naar school dus. Wat zou ik er veel voor geven als ik in zo’n geval gewoon mijn collega GGZ kan bellen en kan zeggen: ’joh, kijk jij even mee’. En omdat we dan zonder schotten samenwerken, dat dat dan dus ook gewoon kan.”

“Drie zwaar mishandelde baby’s. De kindjes zijn 3 maanden oud. Zij hebben zware trauma’s door mishandeling. Één van de baby’s is blind geworden door de mishandeling. Tegen het advies van ons als professionals in, wil de gemeente geen gezinshuis financieren. De reden is dat het goedkoper is om een pleeggezin te regelen. De kindjes hebben echter hele zware problemen. Een pleeggezin is te lichte zorg. Deze kinderen krijgen niet wat ze nodig hebben. (Hier heb ik overigens nog zo 6 voorbeelden van).”

“Professionals zijn samen met het gezin tot de conclusie gekomen dat het kind geplaatst wordt op een gespecialiseerde plek. Er wordt jeugdzorg en GGZ geboden. Wij kunnen vandaag starten. Maar de gemeente trekt de plek terug met de reden dat het te duur is. Nu wordt er goedkopere hulp gezocht. Het kind komt op de wachtlijst.”

5. VLOGJES

Politici en vertegenwoordigers van jeugdzorg werkgeversorganisaties, is gevraagd hun visie weer te geven over de hoe de Jeugdzorg georganiseerd moet worden. Kijk naar hun vlogjes:

1. Lisa Westerveld, Groen Links
2. Martin Wörsdörfer, VVD
3. Eva van Esch, Partij voor de Dieren
4. René Peters, CDA
5. Attje Kuiken, PvdA
6. Rens Raemakers, D66
7. Maarten Hijink, SP
8. Sylvana Simons, BIJ1
9. Joël Voordewind, CU

A. Geert Schipaanboord, VNG
B. Hans Spigt, Jeugdzorg Nederland

De Jeugdzorgwerkers hebben op 1 september via mentimeter laten weten wat zij daarvan vinden. Dat is samengevat in wordclouds. En zij laten duidelijk zien wat ze wel willen: Drastisch Versimpelen!

LISA WESTERVELD, GROEN LINKS

MARTIN WÖRSDÖRFER, VVD

EVA VAN ESCH, PARTIJ VOOR DE DIEREN

RENÉ PETERS, CDA

ATTJE KUIKEN, PVDA

RENS RAEMAKERS, D66

MAARTEN HIJINK, SP

SYLVANA SIMONS, BIJ1

FNV

FNV
in actie

FNV

FNV
in actie

FNV
in actie

WIJ
WILLEN DE
JEUGDZORG
DRASTISCH
VERSIMPELEN

FNV
FNV

WIJ
WILLEN DE
JEUGDZORG
DRASTISCH
VERSIMPELEN

FNV

FNV
in actie
WELKOM

FNV
FNV

FNV
in actie

JOËL VOORDEWIND, CU

GEERT SCHIPAANBOORD, VNG

HANS SPIGT, JEUGDZORG NEDERLAND

BIJLAGE INTERNET CONSULTATIE

Datum
03-09-2020

Behandeld door
M.van der Aar

Briefnummer
LBN-180514-001

Doorkiesnummer

Dossier
4100

Bijlage(n)
-

Geachte heer de Jonge,

In november 2019 heeft u aangekondigd dat u voornemens bent in te willen grijpen in de wijze waarop de jeugdzorg is georganiseerd. Wij doen u in deze brief nogmaals onze visie toekomen, zodat u deze kunt betrekken bij uw plannen. Deze zijn samen met onze leden die werken in de verschillende functies binnen de jeugdhulp en jeugdbescherming, tot stand gekomen.

De discussies en strijd die wij in de afgelopen jaren met u hebben gevoerd ten behoeve van een betere jeugdzorg hebben langzaamaan geleid tot meer samenwerking tussen u en jeugdzorgwerkers die verenigd zijn in FNV. Dit waarderen wij uiteraard. Desondanks blijven er felle punten van discussie bestaan. Deze komen voort uit het feit dat de verbeteringen die moeten worden doorgevoerd te lang op zich laten wachten of überhaupt pas na veel strijd (energie) worden opgepakt.

Maar erger is dat jeugdzorgwerkers nog steeds weinig wezenlijke verbeteringen merken. Zij ervaren nog steeds te weinig ruimte om hun vak verantwoord uit te voeren en het verzuim en verloop is groeiend en blijft het hoogst van alle zorgsectoren. Dit baart ons grote zorgen. Jeugdzorgwerkers hebben een grote maatschappelijke waarde. De negatieve effecten van het gekozen beleid op deze waarde en op de jeugdzorgwerkers zelf zijn enorm.

Hoewel de FNV veel tijd en aandacht heeft besteed aan het positioneren van jeugdzorgwerkers werd hun stem lange tijd niet gehoord. Zij zijn te lang geen serieuze gesprekspartners geweest in beleid en besluit. Doordat jeugdzorgwerkers hier meerdere malen krachtige signalen voor hebben afgeven, constateren wij dat zij voorzichtig hun positie aan het veroveren zijn. Maar helaas is de centrale rol voor jeugdzorgwerkers nog zeker geen gelopen race. Jeugdzorgwerkers worden niet of minimaal betrokken bij wezenlijk inhoudelijke vraagstukken. Bovendien zijn zij in het stelsel nog volkomen afhankelijk georganiseerd. Beleid wordt top-down besloten en uitgevoerd. Organisatiebelangen en gemeentebelangen vieren hoogtij. Jeugdzorgwerkers zitten klem en worden onvoldoende in staat gesteld hun verantwoordelijkheid, zorgen voor jeugdigen, vorm te geven en te organiseren.

Om werkelijk en structureel tot een centrale rol voor professional te komen, zullen rigoureuze keuzes moeten worden gemaakt in de organisatie van de jeugdzorg. Deze keuzes hebben betrekking op het stelsel en het principe van marktwerking.

De manier waarop jeugdzorg is georganiseerd, zou onzes inziens de smeerolie van het radarsysteem moeten zijn. En vormen de randvoorwaarden voor een werkend stelsel.

Deze rigoureuze ingrepen zijn echter niet van vandaag op morgen gerealiseerd. En wij leven in de huidige realiteit van vandaag met de huidige politieke keuzes. Daarmee realiseren wij ons dat jeugdzorgwerkers, ondanks de toenemende complexiteit, ook *nu* in staat moeten worden gesteld om hun vak verantwoord, tegen passende arbeidsvoorwaarden moeten kunnen uitvoeren.

De optelsom van bovenstaande heeft ertoe geleid dat wij met onze leden een korte en een lange termijnvisie hebben ontwikkeld en de daarbij nodige stappen. Deze visie komt voort uit het perspectief van medewerkers. Hiermee geven zij aan wat noodzakelijk is om hun vak verantwoord en prettig, tegen passende arbeidsvoorwaarden uit te kunnen oefenen, ten behoeve van kwetsbare jeugdigen.

Wij zullen hieronder eerst (I) onze kortetermijnvisie toelichten, en vervolgens (II) onze visie voor de lange termijn. Daarna informeren wij u ook over (III) onze standpunten met betrekking tot 'marktwerking' en (IV) falend toezicht in de jeugdzorg.

I: Korte termijn: stelsel en budgetingrepen

Tekorten

Het is u bekend dat de budgetten voor de jeugdzorg ondanks de stijgende vraag alleen maar zijn afgenomen. Gemeenten buitelen over elkaar heen om nieuwe bezuinigingen aan te kondigen en jeugdzorgorganisaties lijden verlies en vallen zelfs om. Die druk komt dan bij de jeugdzorgwerkers, kinderen en de gezinnen te liggen. Het moge duidelijk zijn dat de door u in 2019 toegekende incidentele verhoging van de gemeentelijke budgetten, niet voldoende is. Van de reeds toegekende 420 miljoen hebben jeugdzorgwerkers zelfs niets gemerkt.

Het vullen van tekorten is niet de enige oplossing voor de crisis in de jeugdzorg. Het in stand houden van de tekorten is echter wel onderdeel van het probleem. Wij roepen u dus op om de huidige tekorten in de jeugdzorg aan te vullen, die de bezuinigingen tenietdoet en evenredig is aan de stijgende vraag.

Oormerken budget

Zolang de jeugdzorg binnen het lokale domein blijft, is het tevens heel belangrijk dat cliënten en medewerkers meer zekerheid krijgen dat het geld bestemd voor jeugdzorg ook aan jeugdzorg en haar medewerkers wordt besteed. Daarom willen we dat het jeugdzorggeld geoormerkt wordt.

Wijze van inkopen

Allereerst ontkomen we er niet aan om gespecialiseerde zorg en de jeugdbescherming landelijk te regelen. Met andere woorden: landelijk doen, wat landelijk moet.

Verder vinden we dat aanbesteden uit den boze is, omdat de focus moet liggen op samenwerking, en concurrentie die samenwerking juist beperkt.

Voor zover nog wel sprake is van selectiecriteria zullen effectieve voorwaarden moeten worden gesteld aan de kwaliteit van zorg en welzijn en de zekerheid voor het personeel.
De gunning moet aldus plaatsvinden op basis van een transparante meetlat die wordt ontwikkeld door of met behulp van jeugdzorgwerkers. Bijvoorbeeld op basis van de WMO-prestatieladder, en in ieder geval met hantering van de juiste cao. Nieuwe aanbieders kunnen alleen toetreden als zij voldoen aan de normen van deze meetlat. Bovendien moet op basis van een jaarlijkse evaluatie op deze punten beoordeeld worden of de financiering kan worden voortgezet.

Daarnaast moeten organisaties een faire prijs en meerjarige zekerheid krijgen. Alleen dan kunnen de taken naar behoren worden uitgevoerd, kan worden geïnnoveerd en blijft de kwaliteit overeind. Hiervoor is een kostprijsonderzoek nodig voor de sector jeugdhulp, waardoor de kostprijs per hulpvorm wordt bepaald, standaardtarieven kunnen worden vastgesteld en een verbod kan worden opgelegd om in te kopen onder die kostprijs. Zo nodig zou u als minister moeten ingrijpen in de beleidsvrijheid van gemeenten.

Aanbieders leggen verantwoording af over de kwaliteit van zorg, het volume en de kosten die ze maken. Dat gebeurt op basis van vertrouwen vooraf. Binnen organisaties zorgt vertrouwen in medewerkers voor betere zorg en minder kosten.

Verantwoordingsdrang
De administratieve lasten zijn sinds de decentralisatie fors gestegen. Beperking daarvan leidt tot meer tijd voor de zorg en minder werkdruk voor de professional. Deze lasten kunnen beperkt worden door een verbod op tijdschrijven en standaardisering van de verantwoording. Een controle op output kan plaatsvinden op basis van inhoud en een kwaliteitsmeetlat.

Meer ruimte voor jeugdzorgwerkers
Eén van de doelstellingen van de Jeugdwet is meer ruimte voor jeugdzorgwerkers. Jeugdzorgwerkers in de jeugdzorg zijn continu bezig met het versterken van hun deskundigheid en de positie van hun beroep. De FVN vindt daarom dat jeugdzorgwerkers onafhankelijk moeten kunnen werken in een werksituatie waarin ze eigen beslissingen kunnen nemen. We vinden inbesteden door gemeenten een no-go, omdat gemeenten namelijk in dat geval op de stoel van de aanbieder zitten en hun eigen werk moeten controleren.

Dat kan dus ten koste gaan van de kwaliteit van de dienstverlening en brengt in voorkomende gevallen ethische dilemma's met zich mee. De jeugdzorgwerker zal zijn professionele afwegingen in deze gevallen altijd moeten afwegen tegen zijn belangen als werknemer. Deze posities zijn volgens FNV principieel onverenigbaar, en werken alleen op basis van persoonlijke relatie. Deze basis is te wankel en bevat onaanvaardbare risico's voor jeugdzorgwerkers en cliënten.

Meer samenwerking en minder marktwerking
Door de toegenomen complexiteit is er behoefte aan meer samenwerking en minder marktwerking, omdat samenwerking leidt tot goede zorg en marktwerking leidt tot concurrentie op arbeidskosten en minder samenwerking. Dat betekent zicht en sturing op transparant meetbare kwaliteit en niet op prijs.

De huidige praktijk is dat inkoop door gemeenten vaak plaats vindt via de zgn. 'Open House methode' waarbij op basis van een aantal standaard eisen en voorwaarden iedere aanbieder zorg mag leveren. Bij gemeenten die zijn overgegaan naar een Open House-methode is sprake van forse toename in het aantal gecontracteerde aanbieders. Wij denken dat het minder efficiënt is om zorg, mensen en middelen te verdelen onder (te) veel aanbieders die elk eigen overheadkosten maken. Daarnaast wordt het met zoveel aanbieders lastiger te sturen op kwaliteit.

Bovendien is meer keuze niet per definitie beter. Een cliënt moet voor het maken van een goede keuze wel de kennis en vaardigheden hebben. En als de opties te ingewikkeld zijn of het risico van een verkeerde keuze te groot is, schiet de keuzevrijheid zijn doel voorbij. Keuzevrijheid is essentieel, maar op basis van een beperkt aantal alternatieven, die duidelijk verschillen. De hiermee uit de pan gerezen kosten in aanmerking nemende is het goed om na te denken over alternatieven en welke diensten wel en niet ten laste van het jeugdzorgbudget moeten komen.

II: De toekomstvisie van FNV: #drastischversimpelen

Vijf jaar geleden heeft de transitie van de jeugdhulp plaats gevonden. Op zich wordt deze transitie naar zorg om de mensen heen breed gedeeld omdat een integrale aanpak met onderwijs, welzijnswerk, zorg, politie etc. dicht bij de burger grote meerwaarde heeft. Maar de manier waarop maatregelen zijn doorgevoerd verdient op zijn zachts geen schoonheidsprijs. Door de bezuinigingen en toename van de vraag naar jeugdhulp zijn zorgorganisaties en gemeenten in de knel gekomen. Dat gaat ten koste van de kwaliteit van de zorg en van het personeel.

De FNV vindt dat er genoeg redenen zijn om, na vijf jaar ploeteren, drastische veranderingen in te voeren. Want nog steeds is er lang niet bij elk van de 355 gemeenten voldoende deskundigheid aanwezig voor inkoop, opstellen plan en regie. Nog steeds kan niet gesteld worden dat de deskundigheid die vóór 2015 bestond nu in voldoende mate elders en decentraal beschikbaar is voor gemeenten en haar burgers. Ondanks de enorme inzet van jeugdzorgwerkers blijkt de kwaliteit lastig te bepalen, neemt het aantal aanbieders toe, zijn de wachtlijsten lang en is het ziekteverzuim en het verloop in de sector torenhoog.

Daarnaast moeten veel gemeenten driftig bezuinigen, omdat ze leeglopen op de jeugdhulp, waarbij een enorm bedrag niet wordt besteed aan zorg. Adviesbureau Berenschot rekende uit dat in 2018 €1 miljard (van het budget van 3,7 miljard) naar de coördinatie van jeugdzorg gaat. De opstapeling van landelijk en lokaal beleid zorgt voor veel administratieve taken.
Er is onzes inziens geen ruimte en tijd om het huidige stelsel 'door te ontwikkelen', gezien de staat waarin de sector nu verkeert. Dit zou onverantwoord zijn. Hetzelfde geldt voor het met veel energie branden blussen in de huidige realiteit, zonder perspectief op welke weg er bewandeld gaat worden om tot daadwerkelijke verbeteringen te komen.

De vraag dringt zich op hoe het dan wel verder moet en wat er anders moet. Het ideaal is een jeugdzorgstelsel dat zo is ingericht dat het tegen aanvaardbare kosten precies de zorg levert die mensen nodig hebben.

Voor de FNV is dit een jeugdzorg waar ruimte is voor de professional/ professionaliteit en waar samenwerking tussen jeugdzorgwerkers centraal staat. Dus geen sector waar wordt gestreefd naar maximale productie en winstgevendheid. Ook de cliënten en medewerkers hebben daarin een verantwoordelijkheid. Van hen wordt verantwoord gebruik verwacht. Onze visie, onder de werktitel 'Drastisch versimpelen in de jeugdzorg', is ingrijpend maar volgens ons noodzakelijk. Want de manier waarop de jeugdzorg wordt georganiseerd is de randvoorwaarde voor een jeugdzorg die werkt.

Het jeugdzorgplan is tot stand gekomen met een grote groep FNV-leden die werken in de verschillende functies binnen de jeugdhulp en jeugdbescherming en wordt inmiddels door duizenden ondersteund. Zij vinden, met ons, dat het al vijf jaar ontbreekt aan visie en regie in de sector. Dit uit zich in een voortdurende pingpongwedstrijd tussen Rijk, gemeenten en werkgevers, terwijl ondertussen het schip zinkt.

FNV en jeugdzorgwerkers zijn daarom from scratch gaan schrijven aan een idee voor een nieuw jeugdzorgstelsel. Los van de gebaande paden. Vanuit de vraag 'hoe kan de jeugdzorgprofessional de beste zorg geven aan kinderen en gezinnen onder de beste werkomstandigheden?' Zonder te worden bedolven onder energie- en tijdrovende processen, organisatiebelangen en bureaucratie waar de jeugdzorgwerkers, maar ook de kinderen, niets aan hebben.

Onze uitgangspunten zijn

- Ruimte voor professionaliteit en voor professional + ondersteuning
- De relatie tussen gezin en hulpverlener staat centraal
- Jeugdzorgwerkers werken onafhankelijk van hun geldschieter
- Geld voor zorg moet naar zorg
- Geen tussenlagen in geldstromen; het Rijk betaalt de jeugdzorg rechtstreeks
- De jeugdzorg wordt aangestuurd via reguliere bedrijfsvoering en met lange termijnvisie; de politiek verdwijnt uit de jeugdzorg
- Faire tarieven; geen winsten noch onder de kostprijs
- De gemeente draagt zorg voor de toegang naar zorg
- Rechtsgelijkheid en keuzevrijheid voor gezinnen
- Vergaand ontschotten van organisaties en verschillende expertise
- Gericht op samenwerken en kennisdelen
- Platte werkorganisatie
- Hulpverlening decentraal uitvoeren. Zo dicht mogelijk bij het gezin, 'doen wat nodig is'
- Behoud van mensen en expertise
- Minimale administratie, sturing op inhoud
- 1 Arbeidsvoorwaardenpakket 'Jeugd'

Hiervoor is een ingrijpende verandering in het stelsel nodig. We zullen toelichten hoe zo'n stelsel eruit zou kunnen zien. Daarvoor verwijzen we u eerst naar dit filmpje, waarna we deze zullen toelichten: https://www.youtube.com/watch?v=VwK0rTm6znE

De jeugdzorgprofessional krijgt samen met het gezin een centrale rol. Meer regie en minder beperkingen dan in het huidige stelsel om de juiste zorg voor kinderen en gezinnen te organiseren.

Bureaucratische en tijdrovende schakels bij Rijk, gemeenten en werkgevers worden geschrapt en rollen van de gemeenten en het rijk worden duidelijker en meer faciliterend.

In onze visie krijgt de gemeente (al dan niet samenwerkende gemeenten), artsen en de rechtbank de verantwoordelijkheid om de toegang naar de juiste zorg te regelen. Deze toegang is leeftijd en problematiek overstijgend en behelst voldoende benodigde en stevige expertise. Denk hierbij ook aan bijvoorbeeld het toevoegen van onderwijs, opvang en politie/justitie. De hele context van het gezin wordt hierbij vanuit verschillende expertise bekeken.

Na een stevige triage kan dit team op basis van een 'afbakening Jeugdzorg' een kind en/ of gezin doorverwijzen naar de jeugdzorg. Dit team kan ook doorverwijzen naar WMO of elders. De gemeente gaat dus niet meer over de uitvoering van de zorg en ook niet meer over de inkoop, de controle en de administratie. Dat wil zeggen dat de gemeente enkel als taak heeft dat haar inwoner de zorg krijgt die nodig is op basis van een afgebakende meetlat wanneer er doorverwezen kan worden.

Er worden twee stichtingen opgericht: Stichting Jeugdzorg en Stichting Jeugdbescherming die verantwoordelijk zijn voor het hele proces, met uitzondering van de toegang. De eerlijkheid gebiedt ons te zeggen dat er zelfs (uit werkgeversgeledingen) stemmen opgaan om daar meteen 1 stichting van te maken om optimale samenwerking te bevorderen.

Bij de aanname van een cliënt vanuit de gemeentelijke toegang, arts of rechtbank worden inhoudelijke plannen gemaakt, met aandacht voor kosten en bedrijfsvoering. Dat gebeurt met doorverwijzer, intaker en cliënt samen.

Het rijk, de twee ministeries VWS en J&V, betalen rechtstreeks de hulpverlening op basis van subsidie. Verantwoording en evaluatie gebeurt op basis van inhoud en inhoudelijke output. We verwijzen hiervoor naar een voorbeeld van wijze van verantwoording van Arkin, zoals dit bij de schrapdagen werd gepresenteerd.

Medewerkers komen in dienst bij deze stichtingen. De top van de stichting is faciliterend van aard. Een zogenaamd dienstenbureau. Managers en directeuren worden tot een minimum beperkt. De zorg en aansturing van zorg gebeurt op lokaal niveau, in platte teams op basis van expertise en zoveel als mogelijk zelf-organiserend. Met praktische coördinatie in regio's en gemeenten. De 'couleur locale' blijft behouden. Hierdoor worden overheadkosten beperkt en capaciteit optimaal benut.

Kan de stichting niet leveren, dan kan de professional expliciete expertise extern inhuren bij vrijgevestigden en ZZP'ers. Deze vertegenwoordigen een specifiek aanbod. Hierdoor verdwijnen de schotten tussen de organisaties en ontstaat er een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor cliënten.

Dit zorgt voor meer vrije samenwerking en kennisdeling tussen de hulpverleners, omdat er ook geen organisatiebelangen meer meewegen en concurrentie verdwijnt. Hulpverleners maken zich los van instituties en binden zich aan vakmanschap.

Daarnaast stoppen zo ook de administratiestromen tussen organisaties, want dossiers bewegen met het kind mee naar de passende expertise en passende hulpvorm binnen dezelfde stichting. Administratie en coordinatie rondom inkoop verdwijnt.

Op deze manier kunnen medewerkers en cliënten zich vrijer bewegen tussen teams en nodige expertise. Bijkomend voordeel is dat bij reorganisaties niet meer hoeft te worden geschoven met jeugdzorgwerkers tussen organisaties. Op deze manier keert de rust terug in de sector en wordt het aantrekkelijker om in de sector te komen werken en te blijven.

III: Marktwerking?

Sinds de corona-crisis genadeloos blootlegde wat zorg en welzijn eigenlijk voor onze samenleving betekent rommelt het. De roep om herwaardering en her-organisatie in Zorg en Welzijn neemt toe. Veel burgers hekelen de marktwerking in de zorg. Socials puilen uit, we komen om in de petities. FNV Zorg en Welzijn mengt zich vol overgave in het debat. En, mede vooruitgeduwd door corona, het daaropvolgende maatschappelijk debat en natuurlijk de verkiezingen in zicht, buitelen nu zelfs de politieke partijen die we jarenlang beschouwden als marktpartijen, over elkaar heen met: ‘kritisch op marktwerking’ in hun zinnen.

Als we het zo eens zijn, zou je denken: appeltje-eitje. Marktwerking is bij deze afgeschaft. Want als een regeringspartij of minister zegt ‘tegen marktwerking te zijn’ gaat de vlag al snel uit. Want dan zijn we het eens toch?

Niets blijkt echter minder waar. En wellicht heeft dat te maken met het feit dat het woord marktwerking niet zo eenduidig is als dat het lijkt. En toch zien we het in alle vormen en maten langskomen. Het alternatief voor het gebruiken van het woord ‘marktwerking’ is namelijk: uitleggen en duiden wat je echt bedoelt. En dat kost tekst en tijd. In een snelle markteconomie is dat doorgaans niet waar mensen op zitten te wachten. Dus roepen we iets met ‘marktwerking’. En denken dat iedereen snapt waar we het over hebben.

Sinds het interview met u in het AD bereikt ons regelmatig de vraag: ‘de minister is het met FNV eens. Dus klaar nu toch?’ Nee dus. Want hier zien we een tekenend voorbeeld waarbij we hetzelfde woord gebruiken voor wezenlijk andere analyses en wezenlijk andere oplossingen. En dat legt de uitdaging neer om het verschil te duiden. En vooral; te duiden wat *wij* bedoelen met marktwerking. En er is een grote kans dat we aan het einde van ons betoog de keuze moeten maken dit woord niet meer te gebruiken.

FNV Jeugdzorg benadert marktwerking vanuit het perspectief van jeugdzorgwerkers. Waarmee wij het volgende bedoelen:

Geld

Er is sprake van tekorten in de sector. Dit is directe aanleiding voor (lokale) overheden en werkgevers om te zoeken naar de goedkoopste manieren van zorg. Degene die de zorg het meest efficiënt (lees; goedkoop) weet te organiseren maakt grote kans op de opdracht.

Jeugdzorgwerkers maken duidelijk dat goedkope zorg niet per definitie hetzelfde is als passende zorg. En dat tijdige dure zorg zelfs op lange termijn goedkoper kan uitpakken. Want een tijdige en passende aanpak voorkomt 'doorsudderen' en verergering van een probleem.

De aanklacht van jeugdzorgwerkers op de marktwerking is dat alles 'alleen nog maar over geld gaat en niet over de inhoud'. En daar hebben zij een punt. (Mede) ingegeven door een relatief korte termijn van beslissers (vanwege politieke zittingstermijnen) is er zelden sprake van een langjarige inkoopvisie en strategie, en wordt er niet over het graf geregeerd. Binnen de zittingstermijn de begroting op orde hebben en houden is een belangrijk uitgangspunt van menig (lokale) overheid. Gestuurd door verantwoordingseisen aan de gemeenteraad, B&W, provincies, politieke achterban, ambtelijke apparaten etc.

Hiermee dingen we af op de waardering van jeugdzorgwerkers, daarmee het aantrekken en behouden van jeugdzorgwerkers. En uiteindelijk keihard op het welzijn van gezinnen. En laat dat nou net zijn waar de jeugdzorg wel om draait. Of; zou moeten draaien.

Stagnerende samenwerking
Organisaties willen blijven bestaan. Zij zorgen voor werkgelegenheid en zijn van mening een goed inhoudelijk aanbod te hebben. Om te blijven bestaan moeten zij zich begeven op de markt. Waarin zij ervoor moeten zorgen dat zij worden ingekocht. Dit is geen keuze. Dit is hoe het is. Moeten concurreren bemoeilijkt de samenwerking en kennisdeling.

Niet omdat jeugdzorgwerkers dat niet willen. Sterker nog, jeugdzorgwerkers willen niet zonder samenwerking. Maar omdat organisaties met afgebakende budgetten, met een afgebakend aantal mensen een afgebakende opdracht moeten vervullen, ligt samenwerken over organisaties heen niet voor de hand. Immers, om de ander in te schakelen is een beschikking nodig, waar geld mee binnenkomt zodat de jeugdzorgwerker waarmee samengewerkt moet worden ook aangenomen en betaald kan worden. In tijden van grote tekorten, wordt er niet even bijgesprongen voor niets. Althans niet formeel; dat jeugdzorgwerkers vele uren in hun vrije tijd dit toch doen, omdat zij vanuit professioneel handelen doen wat nodig is, behoeft geen uitleg meer. Over het bestaan van werkdruk waren we het al langer eens. En daar waar zij echt niet kunnen, omdat de uren van de dag om zijn, blijft het knagen. En ook dat is werkdruk.

Stagnerende ontwikkeling
Als organisatie wil je opdrachten hebben. Immers; zonder werk, geen bestaansrecht. Dat betekent dat organisaties op zoek zijn naar hun 'Unique Sellingpoint'. Je wil iets hebben wat jou onderscheidt van alle anderen. Dan ben je een interessante partij om ingekocht te worden. Als jij je Unique Sellingpoint hebt gevonden, dan moet dat wel Unique blijven. Delen met anderen die jouw Sellingpoint kunnen overnemen, maakt jou minder Unique. En doet af aan jouw marktwaarde.

Jeugdzorgwerkers zijn echter juist hongerig om alle goede, betere en beste manieren van hulpverlenen met elkaar willen delen en te willen leren van elkaar. Immers, iedereen streeft naar wat het beste is voor kinderen en gezinnen. Het behoeft weinig uitleg hoe een dergelijke spagaat eruit ziet. Jeugdzorgwerkers hebben baanzekerheid bij een organisatie die bestaat, verbinden hun loyaliteit eraan, en boeten precies om diezelfde redenen in aan het kunnen leveren van nog meer kwaliteit en groei van de sector als geheel.

Vrije keuze cliënt
De term 'marktwerking' wordt regelmatig gebruikt in combinatie met vrije keuze van het gezin voor een hulpverlener. Marktwerking zou daar ook zorg voor moeten dragen. In het huidige systeem is geen sprake van vrije keuze voor de gezinnen. Want de gemeente bepaalt, mede gestuurd door het beschikbare budget, welke organisatie zij wel of niet inkopen. Dit is dus al een voorselectie voor de cliënt. Eentje met politieke en financiële overwegingen. Wegens tekorten die verder doorsijpelen in organisaties verloopt de werkverdeling vaak aan de hand van het (non)systeem: 'wie heeft er ruimte voor deze casus?'. De gemeente bepaalt wie werk heeft, de burger blijft over met de keuze voor een voorgeselecteerde organisatie en krijgt de hulpverlener die de casus krijgt. Kiezen voor een *organisatie* is nadrukkelijk niet hetzelfde als kunnen kiezen voor mogelijke beschikbare *hulpverleners* met een bepaalde expertise en/ of persoonlijke klik.

Marktwerking in de jeugdzorg?
Google op de definitie van marktwerking in de zorg en we zien er velen. Een eenduidige definitie van marktwerking in de zorg is dus niet te vinden. Dat betekent dat als we over 'marktwerking in de zorg' spreken zonder te duiden wat er bedoeld wordt, de kans zeer aanwezig is dat we langs elkaar heen praten.

Geen van de wel gevonden definities past echter op de hierboven beschreven praktijk van jeugdzorgwerkers. Dat leidt tot de conclusie dat er ofwel geen marktwerking is. Ofwel, de wel bedoelde marktwerking is mislukt. Of hebben we simpelweg een verkeerd woord gekozen om te omschrijven wat we bedoelen?

Definitie marktwerking
Soms is het geneuzel over woorden zeer onnodig en maakt het niet uit welke naam je het beestje geeft. Maar als je constateert dat het gebruik van hetzelfde woord leidt tot zoveel verschillende uitleg, analyse en oplossingsrichtingen, dan kan een gebruikt woord opeens een enorme issue worden. Leiden tot vaag geruzie, uitblijven van oplossingen, verwijdering, verwarring, teleurstelling. En alles wat nog meer in een potentieel goed huwelijk mis kan gaan.

Uw zin in het bedoelde artikel in het AD: "Deze crisis is één groot pleidooi voor minder markt, meer samenwerking en meer centrale regie", in combinatie met uw plannen, leidt tot die gevoelens bij ons. Want deze plannen voor de jeugdzorg zorgen niet voor minder markt. Die betekenen slechts dat de wet gaat bepalen welke (lokale) overheden met welke (lokale) overheden moet samenwerken/ inkopen en welke vormen van zorg er moeten komen. Waarbij de (lokale) overheid nog steeds voorselecteert welke organisaties dat dan mogen leveren. Gewoon keiharde marktwerking dus, met nog steeds een afhankelijke positie voor werkers en gezinnen.
Waarbij het enkele verschil met nu is dat er dan bij wet wordt bepaald op welke manier de voorselectie en de concurrentie wordt georganiseerd. En de voorstelde organisatie het bovendien in zich heeft om bestuurlijke lagen toe te voegen.

Waarmee we maar willen zeggen: wij zien in uw plannen geen verbeteringen voor jeugdzorgwerkers en gezinnen. Uw plannen we stoppen marktwerking in de jeugdzorg niet. Marktwerking in de jeugdzorg stopt wel door drastisch te versimpelen.

IV: Toezicht in de jeugdzorg

Geen beroep zo mooi als de jeugdzorg. Ze levert immers een bijdrage aan de toekomst van ons land; kinderen en gezinnen die (tijdelijk) ondersteuning nodig hebben. Helaas moeten we vechten voor het behoud van onze zorg aan kinderen en gezinnen. Of eigenlijk; vechten voor de enigen die deze zorg kunnen leveren en organiseren. De medewerkers. De jeugdzorg staat onder steeds grotere druk en ondanks dat er talloze toezichthoudende en corrigerende organen zijn in de jeugdzorg, stort het systeem als een kaartenhuis ineen.

Juzt, Hoenderloo, Via Jeugd, Juvaid. JGT Lelystad. Allemaal jeugdinstellingen die al zijn gesloten of binnenkort sluiten. De financiële dreiging voor Fier. De tientallen jeugdzorgorganisaties in zwaar weer, reorganisaties. Geldtekorten bij gemeenten. Een hoog verzuim en toenemende werkdruk onder werknemers. Steeds meer verloop. De jeugdzorg onder druk is inmiddels een patroon. Een domino-effect dreigt.

Nederland is een beschaving waarin iedereen ervanuit gaat dat dergelijke zorg voorhanden is als dat nodig is. Maar dat lukt ons steeds minder goed. Om de problemen in de jeugdzorg op te lossen, zien wij steeds meer toezichthoudende en corrigerende organen opgetuigd worden. Onder het mom van ‘expertiseteams’ of ‘bemiddelaars’ en ‘toezichthouders’ die moeten meedenken over het organiseren van jeugdzorg. Terwijl de kern van het probleem is dat er inmiddels gewoon te weinig en te weinig passende zorg voorhanden *is*. Zover waren professionals zelf al.

De grenzen van het ene orgaan, wordt vervolgens opgelost door het oprichten van een andere. Om zo het failliet van onze zorg aan kinderen te voorkomen. Maar de praktijk blijkt anders.

Een opsomming
De werkgever is eindverantwoordelijk voor kwaliteit, veiligheid en continuïteit van zorg binnen hun instelling. Het interne toezicht daarop moet het beleid en de besluiten van de werkgever toetsen. Meestal doet de raad van toezicht dit.

Ook maakt de werkgever beleid. Werknemers kunnen hierover meebeslissen via de medezeggenschap. Ook de cliëntenraad kan gevraagd en ongevraagd adviseren over onderwerpen die voor hen belang zijn.

Binnen een gemeente bepaalt de gemeenteraad wat er moet gebeuren op het gebied van jeugdzorg en ziet toe op het werk van het college van burgemeesters en wethouders die de besluiten uitvoert. Ook voert het college wetten en regelingen van het Rijk en de provincie uit. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten adviseert en informeert vervolgens de gemeenten en behartigt hun belangen.

Het Ondersteuningsteam Zorg voor Jeugd is in iedere jeugdregio actief om te begrijpen wat de succesfactoren van goede jeugdhulp zijn die heel Nederland moet kennen.

Jeugdzorg Nederland treedt op als werkgeversorganisatie in de cao-onderhandelingen en draagt bij aan professionalisering van de zorg voor jeugd.

Een vakbond bundelt de krachten van werknemers zodat een collectief kan worden gevormd. Door dit collectief kan op een gelijkwaardig niveau gesproken worden met werkgevers en politiek.

Op landelijk niveau bewaakt de jeugdautoriteit de continuïteit van jeugdhulp en bemiddelt wanneer de ondersteuning vanuit het Ondersteuningsteam Zorg voor Jeugd onvoldoende helpt. De Jeugdautoriteit is *niet* bedoeld voor individuele gevallen. Mensen die zich benadeeld of onzorgvuldig behandeld voelen door gemeente of jeugdzorgaanbieders, een hulpvraag hebben of zich willen laten vertegenwoordigen, kunnen weer terecht bij een tiental andere organisaties.

De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd houdt onpartijdig en deskundig toezicht op de kwaliteit, veiligheid en toegankelijkheid van de zorg. De inspectie kan boetes opleggen aan zorginstellingen, zonder tussenkomst van het Openbaar Ministerie. De Kinderombudsman zorgt ervoor dat overheidsorganisaties rekening houden met de rechten van jongeren tot 18 jaar.

Minstens 20 organen kunnen een rol hebben als er iets misgaat. En precies daarom gaat het mis. Een toezichthoudende instantie is gelegitimeerd door de overheid en de wetgever en hoeft daarom niet verder te kijken dan naar de formele opdracht. Het is zelfs zo dat een instantie hiervan niet kán afwijken omdat hij dan stuit op de grenzen van de eigen bevoegdheden en die van andere toezichthouders. De toezichthouder werkt dus op basis van de eigen definities en procedures zonder overlap met andere toezichthouders.

Kortom een ingewikkeld, kostbaar en niet transparant systeem. Door uit te gaan van de publieke verantwoordelijkheid voor de jeugdhulp vanuit de overheid, komt er één lijn waarop één vorm van kwaliteitsborging kan worden afgestemd en waarbij de maatschappelijke doelstellingen leidend zijn.

Tot slot
Wij hopen dat wij u hiermee voldoende informatie hebben gegeven over de wijze waarop het stelsel op korte en lange termijn in de ogen van onze leden die werken in de verschillende functies binnen de jeugdhulp en jeugdbescherming vormgegeven kan worden en wat belangrijke aandachtspunten zijn. Wij gaan ervan uit dat de mening van deze duizenden professionals zeer serieus wordt opgenomen in de toekomst van de jeugdzorg.

Met vriendelijke groet,

Maaike van der Aar,
Bestuurder FNV Jeugdzorg

COLOFON
Uitgave FNV
Redactie & Productie Communicatie & Marketing FNV
Vormgeving Studio FNV
Order 200662

Hoewel deze brochure met de grootste zorg is samengesteld kan het zijn dat bepaalde informatie niet (meer) correct is. Er kunnen dan ook geen rechten worden ontleend aan de inhoud van de brochure. De FNV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor de eventuele schade die zou kunnen voorvloeien uit het gebruik van gegevens uit deze uitgave.

© FNV 2020

fnv.nl

200662